

Alytaus rajono savivaldybės
visuomenės sveikatos biuras

Alytaus rajono savivaldybės

visuomenės sveikatos
stebėsenos ataskaita

2024 m.

(2023 m. duomenys)

TURINYS

IVADAS	3
1. BENDROJI DALIS.....	4
1.1. Demografinė situacija Alytaus rajone 2023 metais	4
1.2. Socioekonominė situacija savivaldybėje	5
1.3. Sveikata savivaldybėje.....	5
2. 2023 METŲ ALYTAUS R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS.....	8
3. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ	16
3.1. Savižudybių ir bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų	16
3.2. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų	18
3.3. Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyventojų	19
2024 M. MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI	21
IŠVADOS.....	23
REKOMENDACIJOS.....	24

IVADAS

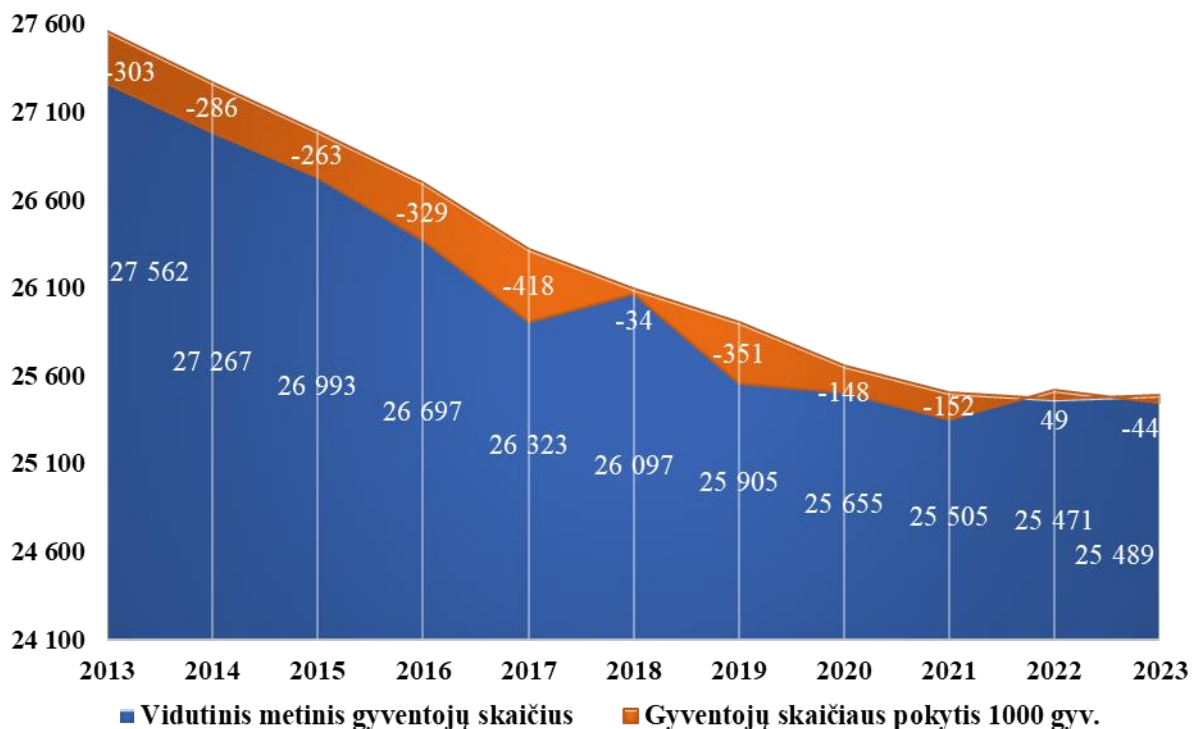
Visuomenės sveikatos stebėseną Alytaus r. savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai. Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema www.sveikstat.hi.lt.

1. BENDROJI DALIS

1.1. Demografinė situacija Alytaus rajone 2023 metais

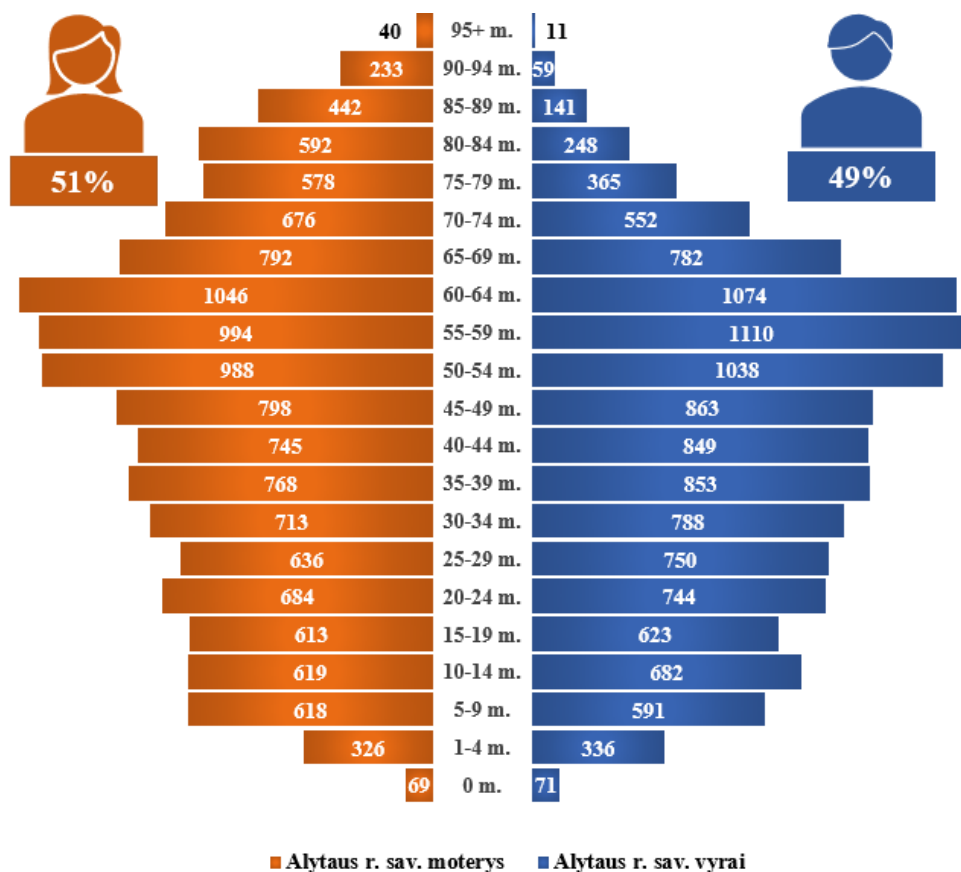
Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2023 m. vidutinis metinis gyventojų skaičius Alytaus rajone buvo 25 489 gyventojai. Pastebima, kad rajono nuolatinių gyventojų mažėja jau daugelį metų. Atsižvelgiant į paskutinių dešimties metų duomenis, gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. taip pat mažėjantis (1 pav.). Kintančią demografinę situaciją daugiausia lemia natūrali gyventojų kaita ir žmonių migracija.

1 pav. Nuolatinis Alytaus r. sav. gyventojų skaičius ir jo pokytis 2013–2023 m.
Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vaizdžiausias rodiklis, apibūdinantis gyventojų populiacijos pokyčius, yra gyventojų amžiaus ir lyties piramidė, kuri dar vadinama demografiniu medžiu (2 pav.). Tiek Lietuvoje, tiek Alytaus rajone ši piramidė priskiriama senėjančios populiacijos modeliui. Alytaus rajono piramidė išsiskiria siauru pagrindu, tai rodo mažą vaikų gimstamumą rajone. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, gimusių vaikų skaičius per pastarąjį dešimtmetį Alytaus rajone sumažėjo 1,7 karto (2013–2023 m. absoliutus gimusių vaikų skaičius sumažėjo 102 kūdikiais).

Dėl didelių tarptautinės emigracijos srautų 1990–2021 m. gyventojų amžiaus lyties piramidė gerokai suplonėjo ties viduriu. Kitaip tariant, prie emigracijos srautų daugiausia prisidėjo darbingo amžiaus gyventojų grupė (2023 m. Lietuvoje 63,9 proc. emigrantų buvo 15–44 m. amžiaus). Praeitės emigracija vis dar neigiamai veikia šiandieninį absoliutų gimusių vaikų skaičių, nes yra sumažėjęs gimdančių (reproduktyvaus 15–49 metų amžiaus) moterų skaičius.

2 pav. Alytaus r. sav. demografinis medis 2023 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Demografinės situacijos vertinimas pagal lytį rodo, kad 2023 m. Alytaus r. moterų buvo nežymiai (2 proc.) daugiau negu vyrų. Pastebima, kad moterų skaičius ima gerokai viršyti vyrų skaičių nuo 75 ir daugiau metų ribos (viršija du ir daugiau kartų) (2 pav.). Dėl mažėjančio mirtingumo ir ilgėjančios gyvenimo trukmės tikėtina, kad tai įtakos ne tik gyventojų skaičiaus mažėjimą ateityje bet ir spartesnę visuomenės senėjimą.

1.2. Socioekonominė situacija savivaldybėje

2023 m. registruoto nedarbo lygis Alytaus r. siekė 8,7 proc. ir atitiko Lietuvos vidurkį (8,6 proc.). Atsižvelgiant į praėjusių metų duomenis, šis rodiklis beveik nepakito (2022 m. registruoto nedarbo lygis siekė 8,9 proc.).

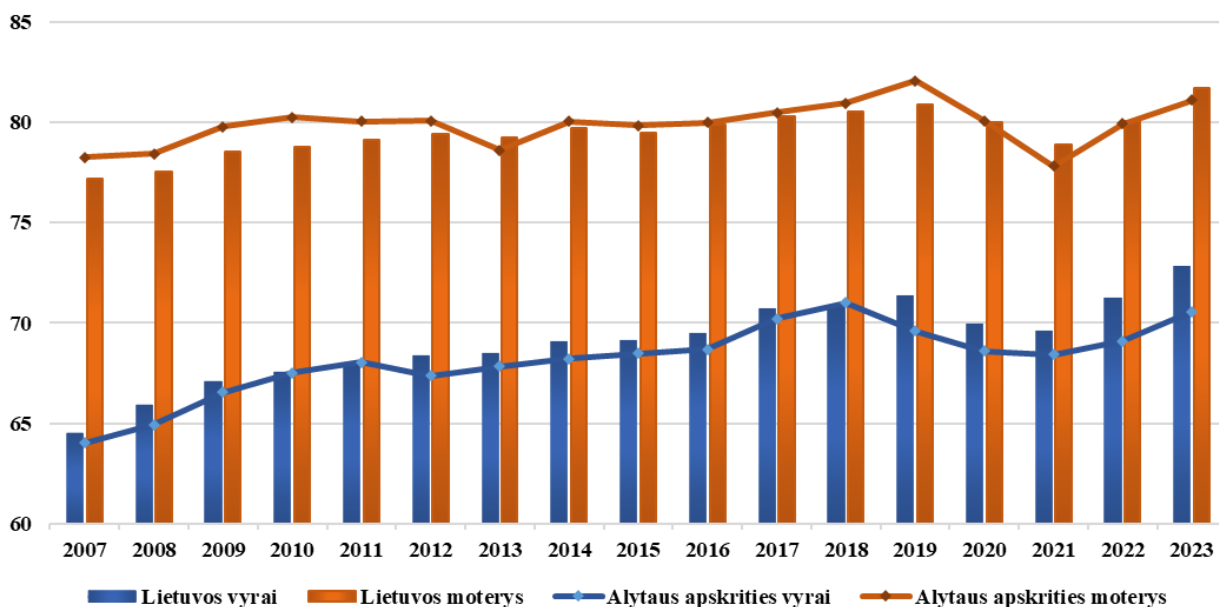
Ilgalaikio nedarbo lygis, t. y. asmenų, ieškančių darbo vienus metus ar ilgiau nuo darbo jėgos, išliko identiškasis – siekė 2 proc. Lietuvoje ilgalaikis nedarbo lygis – 2,2 proc. nuo darbo jėgos.

2023 m. darbingo amžiaus (18–64 m.) gyventojai sudarė 63,1 proc. visų Alytaus rajono gyventojų (Lietuvoje – 62,2 proc.).

1.3. Sveikata savivaldybėje

Higienos instituto duomenimis, 2023 m. vidutinė tikėtina Alytaus rajono savivaldybės gyventojų gyvenimo trukmė, kai amžius 0 siekė 77,6 m. (Lietuvoje – 77,5 m.). Lietuvos gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nuo 2007 iki 2019 m. ilgėjo: vyrų pailgėjo beveik 7 metais, moterų – 3,7 metų (Alytaus apskrityje atitinkamai 5,6 m. ir 3,8 m.).

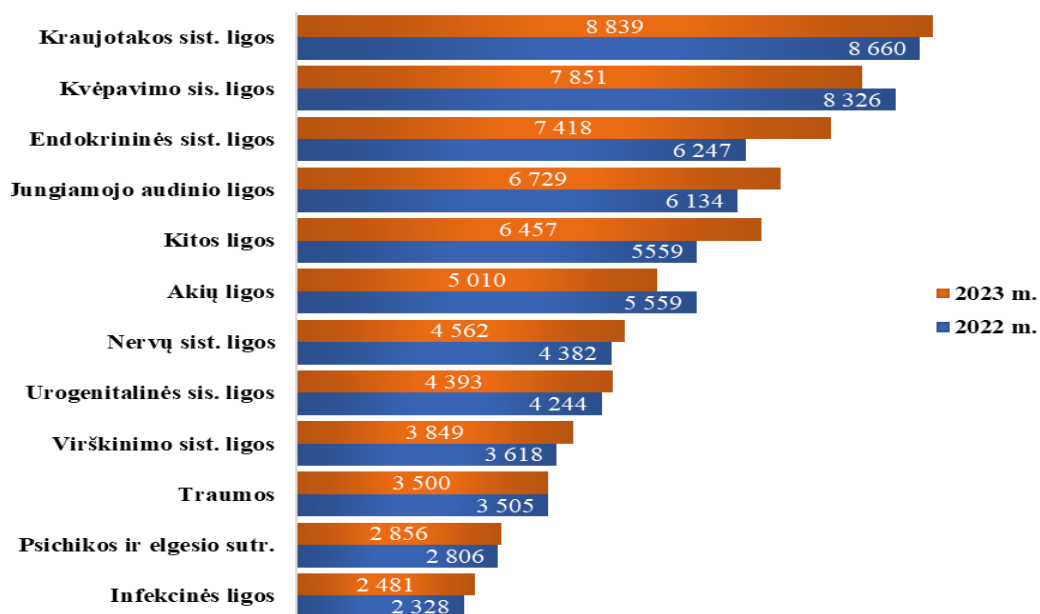
Pandemija nutraukė nuoseklų šalies gyventojų vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės ilgėjimą, trukusį 12 metų. Nuo 2019 m. iki 2021 m. stebimas rodiklio mažėjimas: Lietuvos vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė sutrumpėjo – 1,79 m., o moterų – 2,03 metų. 2023 m. vidutinė tikėtina trukmė tiek Lietuvoje, tiek Alytaus apskrityje (nepriklausomai nuo lyties) sugrįžo į priešpandeminį laikotarpį (3 pav.).

3 pav. Vidutinė gyvenimo trukmė Lietuvoje ir Alytaus apskrityje 2007–2023 m.

Šaltinis: Oficialiosios statistikos portalo Rodiklių duomenų bazė

2023 m. daugiausiai Alytaus rajono savivaldybės gyventojų sirgo kraujotakos, kvėpavimo ir endokrininės sistemų ligomis. Nors kvėpavimo ir endokrininės sistemų ligos yra vienos iš dažniausių Alytaus rajone, tačiau lyginant su Lietuva, šie rodikliai yra mažesni nei šalies vidurkis. Ligų eiliškumas, lyginant su praėjusiais metais, nesikeitė. Kito tik pačių susirgimų atvejų dažnumas, kuris didėjo visose ligų grupėse išskyrus kvėpavimo sistemos ir akių ligų grupės (4 pav.).

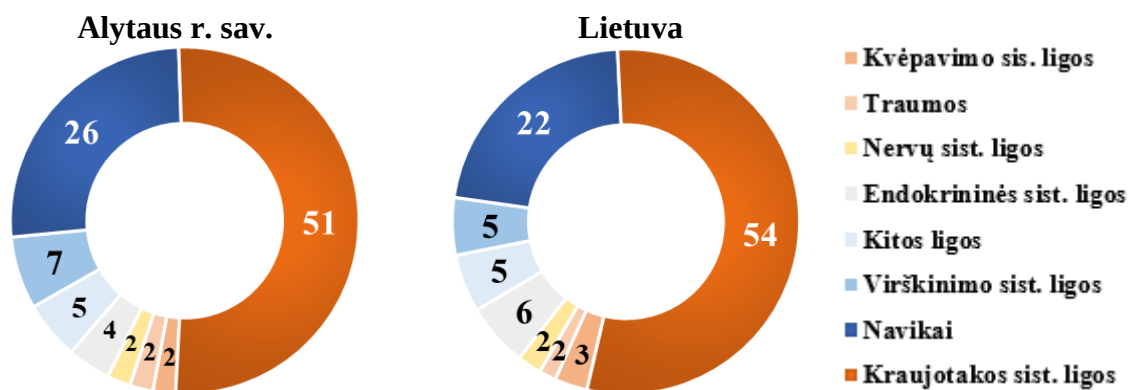

4 pav. Ligos pagal susirgimų grupes Alytaus r. sav. 2022–2023 m. (atv./10 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Mirtingumas – per metus mirusių asmenų ir vidutinio metinio gyventojų skaičiaus santykis, skaičiuojamas 100 tūkst. gyventojų. Šis rodiklis 2023 m. Alytaus rajone sumažėjo 18 proc. lyginant su praėjusiais metais ir siekė 1 483,0 atv./100 000 gyv. (2022 m. 1 806,0 atv./100 000 gyv.), tačiau vis dar viršija Lietuvos vidurkį (1 288,7 atv./100 000 gyv.).

Daugelio metų statistiniai duomenys patvirtina, kad Alytaus rajone vyrauja dvi pagrindinės mirties priežastys: širdies ir kraujagyslių sistemos ligos (260 atvejai) ir piktybiniai navikai (85 atvejai). Lietuvoje pagrindinės mirties priežastys tokios pat, kaip ir analizuojamame rajone (5 pav.).

5 pav. Pagrindinės mirties priežastys Alytaus r. sav. ir Lietuvoje 2023 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2. 2023 METŲ ALYTAUS R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Savivaldybės reikšmių profilis (1 lentelė) sudarytas iš 5 grafų:

- Tendencija (tend.). Skaičiuojama pastariesiems penkiems metams nuo analizuojamų metų:
 - ➔ rodiklis išlieka nekintantis;
 - ⬇ rodiklis metais, mažėja;
 - ⬆ rodiklis didėja.
- Rodiklis (rod.). 60 Lietuvos savivaldybių atitinkamo rodiklio reikšmės suskirstomos į 20–60–20 proc. (po 12 (geriausių) – 36 (vidutinių) – 12 (blogiausių) savivaldybių). Žalia zona – geriausia, geltona zona – vidutiniška, raudona zona – blogiausia.
- Kiekis.
- 3 metų vidurkis.
- Santykis su Lietuvos vidurkiu (sant.).

Lietuvos reikšmių profilis sudarytas iš 4 grafų:

- Rodiklis (rod.) – parodo atskiro rodiklio šalies vidurkį.
- Blogiausia (blog.) – rodo, blogiausią iš visų šalies savivaldybių rodiklį.
- Sritis – rodo savivaldybės situaciją, lyginant su Lietuvos vidurkio pasikliautiniu intervalu (PI). Savivaldybės rodiklio reikšmė lygi konteksto reikšmei jei ji patenka į konteksto (šiuo atveju Lietuvos) pasikliautinį intervalą.

žalia stulpelio spalva žymi geresnę situaciją, lyginant su bendru šalies vidurkio pasikliautiniu intervalu.

geltona stulpelio spalva rodo, kad savivaldybės rodiklio reikšmė patenka į Lietuvos vidurkio pasikliautinį intervalą.

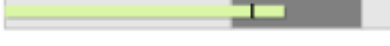
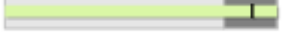
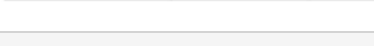
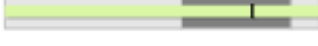
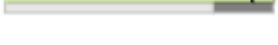

raudona stulpelio spalva žymi blogesnę savivaldybės situaciją, reikšmė nepatenka į šalies vidurkio pasikliautinį intervalą.

- Geriausia (ger.) – rodo geriausią iš visų šalies savivaldybių rodiklį.

1 lentelė. 2023 m. Alytaus r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.	
Strateginis tikslas										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➡	77.6	78	75.0	1.00	77.5	71.1		80.5	
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	➡	72.7	109	74.0	0.95	76.7	86.9		69.4	
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	31.4	8	22.2	1.60	19.6	74.0		0.0	
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	30.1	8	21.6	1.60	18.8	71.2		0.0	
Bandymų žudyti skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	⬆	74.5	19	43.2	1.67	44.6	89.8		9.9	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	⬇	54.9	126	67.3	0.99	55.2	192.6		30.1	
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬇	1.5	238	2.7	0.88	1.7	4.1		0.3	
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-1.7	-44	-1.9	-0.17	10.0	-25.4		55.5	
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	66.7	17	81.1	0.85	78.7	200.3		50.1	
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬇	61.4	17	76.2	0.81	75.8	172.2		47.9	
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	⬆	243.0	737	245.8	0.69	352.1	630.3		199.7	
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	⬆	31.5	803	28.9	1.32	23.9	79.7		4.2	
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬆	39.2	10	39.2	1.81	21.6	84.4		0.0	
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬆	51.0	13	49.7	2.07	24.6	98.5		0.0	
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką										
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą										
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	⬇	0.0	0	0.8	0.00	0.9	2.9		0.0	

Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	➡	101.7	56	98.4	0.76	134.5	200.6		77.8
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	➡	73.9	119	64.8	1.12	65.7	116.7		46.6
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	⬇	28.2	72	20.8	0.79	35.7	92.1		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	⬇	0.0	0	7.8	0.00	2.8	28.7		0.0
SMR nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	⬇	0.0	0	7.7	0.00	2.7	31.4		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	⬇	11.8	3	18.3	0.81	14.6	46.0		0.0
SMR nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	⬇	9.5	3	16.0	0.67	14.2	35.2		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.	⬇	0.0	0	7.8	0.00	6.2	34.6		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.	⬇	0.0	0	7.5	0.00	6.2	28.5		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	➡	0.0	0	0.0	0.00	1.1	13.0		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	➡	0.0	0	0.0	0.00	1.1	10.3		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 10 000 gyv.	⬇	5.5	14	4.6	1.02	5.4	9.9		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	⬇	141.1	141	163.1	0.18	797.8	32935.2		20.0
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬆	0.0	0	1.3	0.00	3.5	14.3		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬆	0.0	0	1.5	0.00	3.5	17.2		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬆	78.5	20	44.5	3.60	21.8	78.5		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬆	70.3	20	41.0	3.43	20.5	70.3		0.0

Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	➡	199.1	25489	202.3	1.00	199.6	66.3		384.2
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	➡	168.8	25489	172.6	1.04	162.8	34.5		325.6
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	⬆	19.6	5	27.5	0.24	82.5	417.9		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)		66.7	84	52.3	1.81	36.8	11.1		100.0
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	⬇	20.2	511	18.9	0.97	20.9	43.8		9.9
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	⬇	1.9	41	1.8	1.00	1.9	3.7		0.8
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk.		1.7	33	2.0	1.06	1.7	1.2		7.7
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv.		5.5	14	4.8	0.73	7.5	1.5		11.4
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	➡	9.2	233273	8.8	1.01	9.1	5.5		11.0
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬇	3.9	1	3.9	0.98	4.0	28.7		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬆	3.9	1	2.6	1.50	2.6	24.4		0.0
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	⬆	3.9	10	1.7	1.77	2.2	4.2		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	⬆	0.0	0	2.3	0.00	2.8	40.0		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	➡	92.2	141	92.7	1.06	86.7	50.0		100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	➡	95.2	119	96.2	1.06	89.9	72.0		100.0
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	⬆	21.3	431	20.6	1.84	11.6	2.5		43.2
Vaikų (7-17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir	⬇	20.3	192	21.7	0.85	23.8	4.8		33.5

išrautų dantų, dalis (proc.)									
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	0.0	0	3.6	0.00	1.4	14.6		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	745.4	190	950.8	1.11	670.8	1235.6		383.1
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	586.3	190	758.6	0.89	659.1	953.5		453.1
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	376.6	96	366.2	1.39	271.1	450.4		195.0
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	326.8	96	313.0	1.28	256.0	394.1		210.6
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	196.2	50	222.3	1.27	154.0	497.3		24.4
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	150.7	50	174.0	1.00	150.5	432.0		15.8
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	59.6	152	59.6	0.85	70.0	112.1		31.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↑	65.0	2463	59.8	1.09	59.7	27.0		76.5
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	65.2	3713	58.9	1.08	60.3	32.7		73.7
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	50.8	4554	46.0	0.90	56.5	33.8		67.7
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	→	40.4	2335	45.1	0.94	42.8	19.5		58.8

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis (1 lentelė), matoma, kad:

1.1. Uždavinio „sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ Alytaus rajono savivaldybės visi rodikliai, lyginant su Lietuva, buvo artimi šalies vidurkiui, išskyrus „Bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų“ rodiklį, kuris viršijo Lietuvos vidurkį 1,7 karto.

1.2. Vienas uždavinio „sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“ rodiklis Alytaus rajono savivaldybėje yra raudonojoje zonoje: sergamumas tuberkulioze 100 000 gyv. (recidyvai).

2.1. Uždavinio „kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ rodikliai Alytaus rajono savivaldybėje, lyginant su praėjusiais metais, gerėjo arba išliko tokie patys.

2.2. Uždavinio „kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“ visi rodikliai buvo panašūs arba geresni už šalies vidurkį (pateko į žalią ar geltoną zonas).

2.3. Uždavinio „mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“ rodikliai yra panašūs arba geresni už Lietuvos vidurkį. 2023 m. transporto įvykiuose nežuvo nei vienas pėstysis.

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis, lyginant su 2022 m., šiek tiek pagerėjo ir yra geresnis už Lietuvos vidurkį.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotikų ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą**“ rodikliai yra geresni arba panašūs į šalies vidurkį, išskyrus du rodiklius: mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. ir standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv., kurie yra blogiausi visoje šalyje.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodiklis 1,8 karto viršija šalies vidurkį (pateko į žalią zoną). 2023 m. kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus dalis Alytaus rajono savivaldybėje siekė 66,7 proc.

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai, lyginant su praėjusių metų duomenimis, pakito nežymiai.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodikliai, lyginant su situacija Lietuvoje, yra panašūs. Labiausiai išsiskiriantis rodiklis yra sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 10 000 gyv., kuris viršija šalies vidurkį 1,8 karto.

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai yra geresni arba panašūs į Lietuvos vidurkį. Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, beveik du kartus viršija Lietuvos vidurkį ir atspindi geresnę situaciją šalies mastu.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodiklių situacija, lyginant su šalies vidurkiu, nėra vienareikšmiška. Prasčiausią situaciją rodo standartizuoto mirtingumo ir mirtingumo rodikliai nuo piktybinių navikų 100 000 gyv., kurie viršija Lietuvos rodiklį.

Remiantis pirmoje lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio pasiskirstymą tarp kitų Lietuvos savivaldybių, matoma, jog:

24 rodiklių reikšmės patenka tarp 12 geriausių Lietuvos savivaldybių (žalioji zona):

- Išvengiamas mirtingumas, proc.;
- Mirtingumas nuo išorinių priežasčių 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo išorinių priežasčių 100 000 gyventojų;
- Mokinių gaunančių nemokamą maitinimą skaičius 1000 moksleivių;
- Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyventojų;
- Traumų dėl nukritimų 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėje skaičius 10 000 gyventojų;
- Mirtingumas nuo paskendimo 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo paskendimo 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo nukritimo 100 000 gyventojų;
- Mirtingumas transporto įvykiuose 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis transporto įvykiuose 100 000 gyventojų;
- Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių 100 000 gyventojų;
- Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių 100 000 gyventojų;
- Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų;
- Nusikalstamos veiklos, susijusios su narkotikais 100 000 gyventojų;
- Kūdikių, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis;
- Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių;

- Vaikų (6–14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.;
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų;
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu 10 000 gyventojų;
- Tikslinės populiacijos dalis proc., 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje;
- Tikslinės populiacijos dalis proc., 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje.

8 rodiklių reikšmės patenka tarp 12 blogiausių Lietuvos savivaldybių (raudonoji zona):

- Bandymų žudyti skaičius 100 000 gyventojų;
- Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) 100 000 gyventojų;
- Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų;
- Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius;
- Sergamumas ŽIV ir LPL 10 000 gyventojų;
- Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo piktybinių navikų 100 000 gyventojų;

29 rodiklių reikšmės yra panašios į Lietuvos vidurkį (geltonoji zona):

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai);
- Savižudybių skaičius 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo tyčinio savęs žalojimo 100 000 gyventojų;
- Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksleivių;
- Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos proc.;
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų;
- Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyventojų;
- Sergamumas tuberkulioze 100 000 gyventojų (TB registro duomenys);
- Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų;
- Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis asmenų skaičius 10 000 gyventojų;
- Mirtingumas nuo nukritimo 100 000 gyventojų;
- Traumų dėl transporto įvykių skaičius 10 000 gyventojų;
- Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km;
- Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai;
- Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai;
- Išvengiamų hospitalizacijų (IH) skaičius 1 000 gyventojų;
- IH dėl cukrinio diabeto skaičius (18+ m.) 1 000 gyventojų;
- Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyventojų (2019);
- Apsilankymų pas gydytojus skaičius 1 gydytojui;
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (visi) 100 000 gyventojų (TB registro duomenys);
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų (TB registro duomenys);
- 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys, proc.;

- 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), proc.;
- Vaikų (7–17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.);
- Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų 100 000 gyventojų;
- Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyventojų;
- Standartizuotas mirtingumo rodiklis nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyventojų;
- Tikslinės populiacijos dalis proc., 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje;
- Tikslinės populiacijos dalis proc., dalyvavusi ŠKL programoje.

3. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinės sritys buvo pasirinktos, atsižvelgiant į Alytaus rajono savivaldybės sveikatos statistinių rodiklių padėtį šalies kontekste. Remiantis sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profiliu (1 lentelė), buvo atrinkti 3 prioritetiniai rodikliai:

1. savižudybių ir bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų;
2. mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų;
3. mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyventojų.

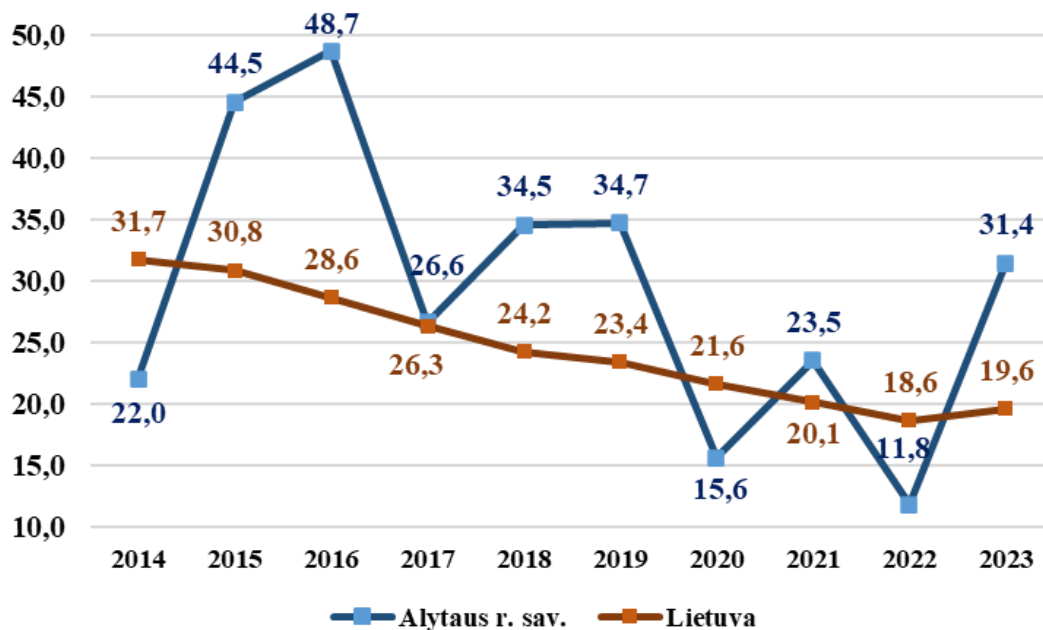
Prioritetinių problemų pasirinkimo motyvai (metodika):

1. rodiklių reikšmės yra raudonojoje zonoje (žr. Alytaus r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilio rodiklio stulpelį);

2. savivaldybės rodiklio reikšmės santykis su Lietuva yra didžiausias.

3.1. Savižudybių ir bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų

Nors mirtingumo dėl savižudybių rodiklis Lietuvoje per pastaruosius 10 metų sumažėjo 38 proc., tačiau ši problema išlieka labai aktuali, nes skirtumas vertinant pagal atskiras savivaldybes reikšmingai didelis. 2023 m. Lietuvoje nusižudė 562 asmenų (19,6 atv. 100 000 gyv.). Alytaus rajone analizuojamais metais fiksuotos 8 savižudybės (31,4 atv. 100 000 gyv.), t. y. 5 atvejais daugiau lyginant su 2022 metais (6 pav.). Visi nusižudę asmenys buvo suaugusieji: 1 asmuo priklausė 18–44 amžiaus grupei, 4 asmenys – 45–64 amžiaus grupei ir 3 asmenys buvo veresni nei 65 metų amžiaus. Atsižvelgiant į lytį, beveik visi nusižudę asmenys buvo vyrai (7 asmenys), nusižudė viena moteris.

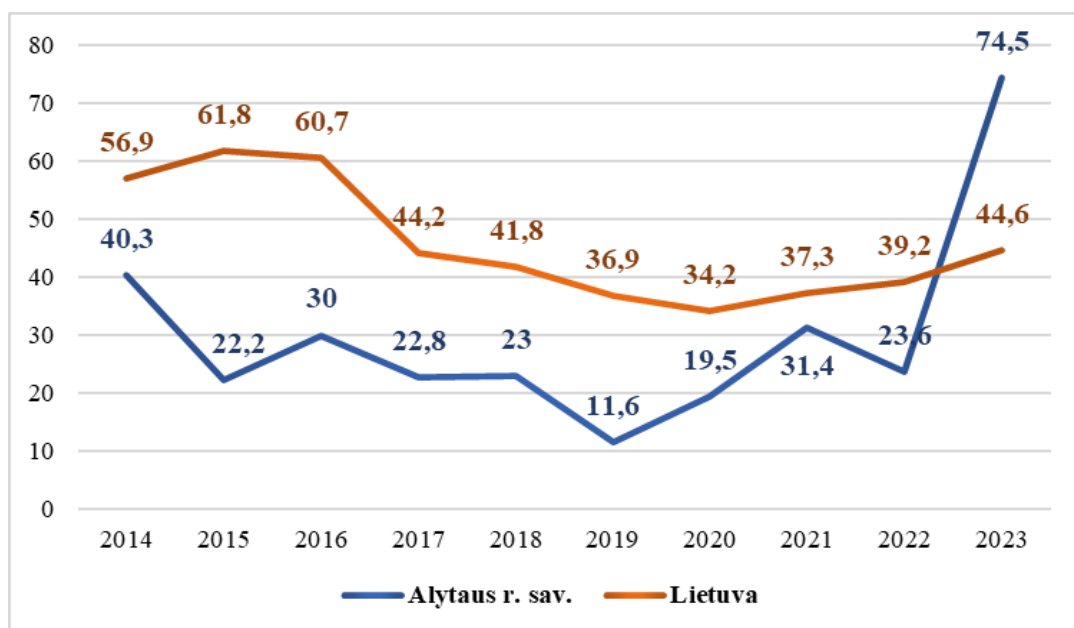

6. pav. Savižudybių sk. 100 000 gyv. Alytaus r. sav. ir Lietuvoje 2014–2023 m.
Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Greta savižudybių problemos egzistuoja ir kitos, su savižudybe susijusios būklės: bandymai nusižudyti ar savižalos (tyčinio savęs žalojimo) atvejai. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, kiekvienai savižudybei gali tekti daugiau nei 20 bandymų žudytis ar savižalos atvejų.

2023 m. Lietuvoje užregistruoti 1 280 bandymų nusižudyti/save žaloti (44,6 bandymo žudytis 100 000 gyv.) atvejai. Alytaus rajone tais pačiais metais fiksuoti 19 bandymų nusižudyti/susižaloti atvejų, t. y. 1-ai savižudybei teko 2,3 bandymo žudytis (toks pats santykis stebimas ir šalies mastu). Šis santykis nesiekia PSO skaičiavimų, pagal kuriuos kiekvienai savižudybei gali tekti daugiau nei 20 bandymų žudytis ar savižalos atvejų. Svarbu paminėti ir tai, kad rodiklis atspindi tik sveikatos priežiūros įstaigose gydytus asmenis – jei tyčia susižaloję asmenys į gydymo įstaigas nesikreipia (pvz., jų susižalojimai nėra tokie rimti), jie nepatenka į oficialią statistiką.

Remiantis Higienos instituto duomenis. 2023 m. bandymų žudytis skaičius tenkantis 100 000 Alytaus rajono gyventojų buvo trečias didžiausias šalyje ir Lietuvos vidurkį viršijo 1,7 karto. Dešimties metų tendencijoje šis rodiklis pirmą kartą viršijo šalies vidurkį (7 pav.). Kokie veiksniai – objektyvūs ar subjektyvūs – tai galėjo nulemti, gali atskleisti tik specialūs tyrimai.

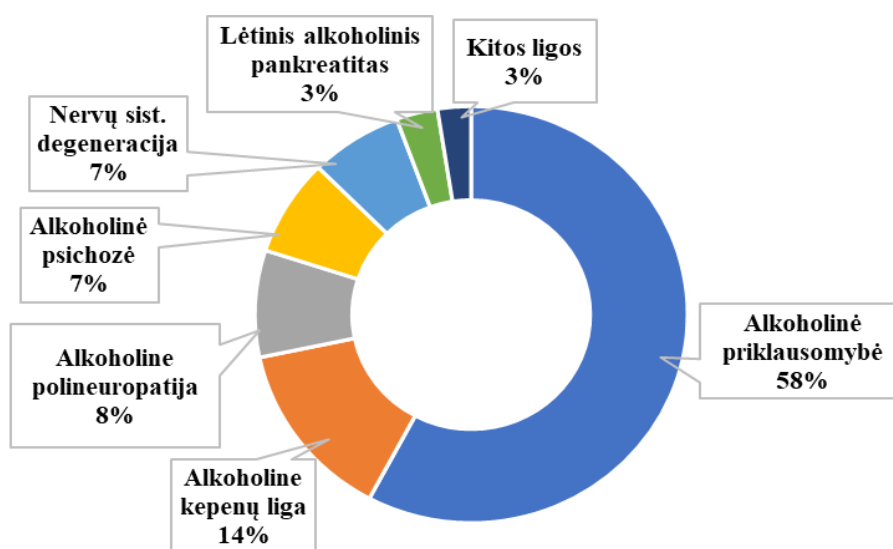
7 pav. Bandymų žudytis sk. 100 000 gyv. Alytaus r. sav. ir Lietuvoje 2014–2023 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Nuo 2020 m. Lietuvoje vykdomi baziniai savižudybių prevencijos mokymai. Jų metu savižudybių prevencijos mokymų instruktorius moko bendruomenės narius atpažinti savižudybės rizikos ženklus, tinkamai į juos reaguoti ir paskatinti kreiptis psichologinės pagalbos. Bazinius mokymus savivaldybės gyventojams organizuoja Alytaus rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. Jie skirti asmenims nuo 16 metų amžiaus, kurių trukmė – ne mažiau kaip 3 valandos (1 valanda yra skiriama praktiniams įgūdžiams formuoti ir tobulinti). 2023 m. mokymuose dalyvavo 36 asmenys. Iš viso Alytaus rajone šią programą baigė 86 gyventojai.

3.2 Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyventojų

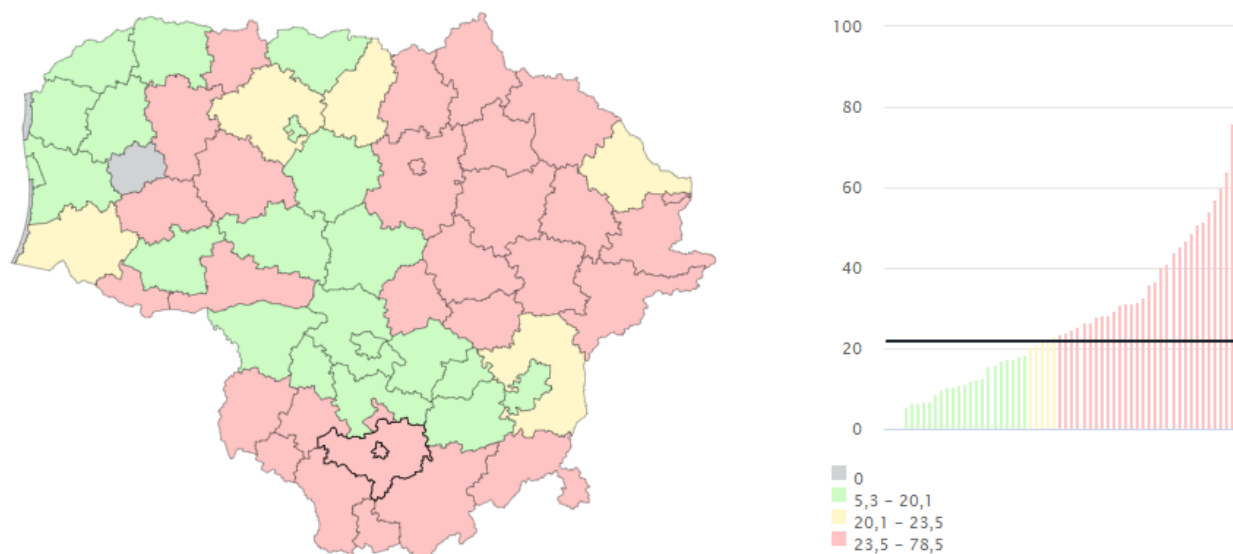
Piktnaudžiavimas alkoholiu gali sukelti įvairių sveikatos, socialinių ir ekonominių problemų. Alkoholio vartojimas yra daugiau nei 200 ligų, traumų ir kitų sveikatos būklių, pažymėtų kodais TLK-10, sudedamoji priežastis. 2023 m. Alytaus rajono savivaldybėje dažniausiai pasitaikančios ligos susijusios su alkoholio vartojimu buvo alkoholinė priklausomybė ir kepenų ligos (kepenų suriebėjimas, nepakankamumas, kepenų cirozė ir kt.) (8 pav.).

8 pav. Sergamumas, su alkoholio vartojimu siejamomis ligomis Alytaus r. sav. 2023 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

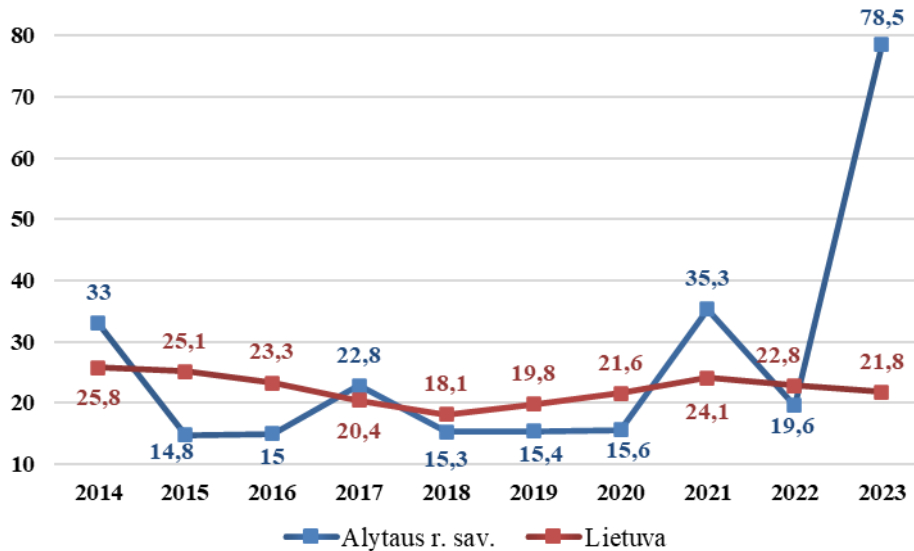
2023 m. Alytaus rajone mirtys nuo ligų, susijusių su alkoholio vartojimu bei apsinuodijimu alkoholiu sudarė 5,29 proc. nuo visų mirčių (Lietuvoje – 1,69 proc.). Analizuojamoje savivaldybėje mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis buvo didžiausias šalyje ir beveik tris kartus viršijo Lietuvos vidurkį (Alytaus r. sav. – 78,5 atv./100 000 gyv., Lietuvos vidurkis – 21,8 atv./100 000 gyv.) (9 pav.).

9 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių Alytaus r. sav. 2023 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklį per paskutinius dešimt metų, pastebima, kad rodiklis iki 2023m. svyravo mažai ir buvo panašus į šalies vidurkį arba mažesnis. Analizuojamais metais, stebimas staigus rodiklio augimo šuolis (padidėjo 75 % lyginant su 2022 m.)(10 pav.).

10 pav. Mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių Alytaus r. sav. ir Lietuvoje 2014–2023 m.100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Iš viso 2023 m. Alytaus rajone dėl alkoholio vartojimo mirė 20 (Lietuvoje – 625) asmenų, iš kurių 65 proc. mirė dėl alkoholinės kepenų ligos (13 asmenų). Daugiausia mirčių fiksuota vyresnio darbingo amžiaus grupėje (45-64 m. amžiaus asmenys), tai sudarė 65 proc. nuo visų mirčių sąlygotų alkoholio vartojimo. Atsižvelgiant į lyčių skirtumus, vyrai daugiau nei du kartus dažniau nei moterys mirė nuo ligų, susijusių su alkoholio vartojimu (14 vyrų ir 6 moterys).

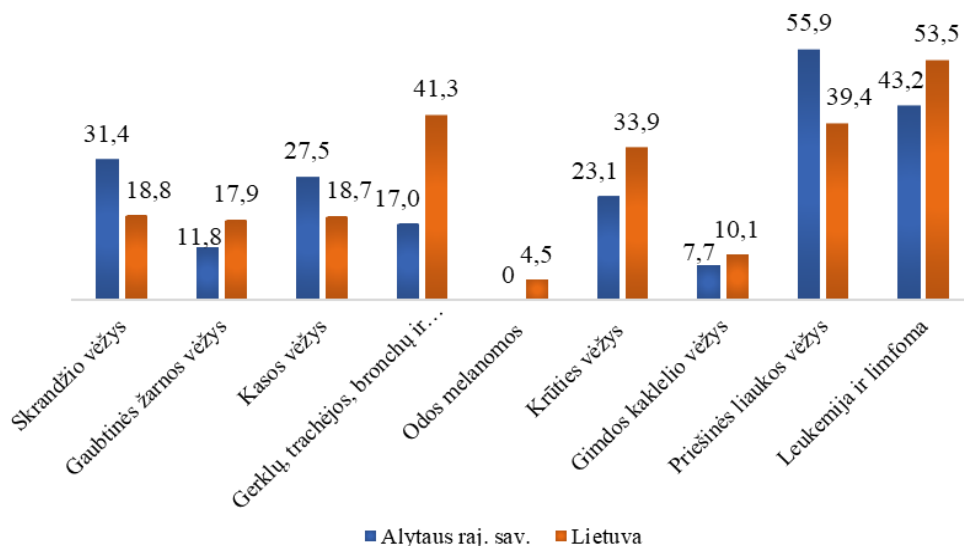
Mirtingumą nuo alkoholio sąlygotų priežasčių galima įtakoti lengvas alkoholio įsigijimas, tą rodo ir gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai, kuris rodo didesnę prieinamumą. Alytaus rajone 1 alkoholio licencijai tenka 169 gyventojai (Lietuvoje – 163).

Alytaus rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras teikia priklausomybių konsultanto paslaugas, kuriomis gali pasinaudoti alkoholį vartojantys asmenys ar jų šeimos nariai. Paslaugos teikiamos anonimiškai ir nemokamai. 2023 m. priklausomybių konsultanto paslaugomis pasinaudojo 46 Alytaus rajono savivaldybės gyventojai, kuriems buvo suteiktos 185 konsultacijos.

3. 3 Mirtingumas nuo piktybinių navikų 100 000 gyventojų.

Mirtingumas nuo piktybinių navikų Alytaus rajone, kaip ir visoje šalyje, yra antroji pagal dažnumą gyventojų mirties priežastis, dėl kurios 2023 m. mirė 96 Alytaus rajono gyventojai: 30 moterų ir 66 vyrai (2022 m. – 85 asmenys). Daugiausiai mirusiųjų (37 proc.) buvo dėl leukemijos ir limfomos bei gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių vėžio (10 pav.). Daugiau nei pusė visų mirusiųjų (65 asmenys) priklausė 65 metų ir vyresnių gyventojų amžiaus grupei.

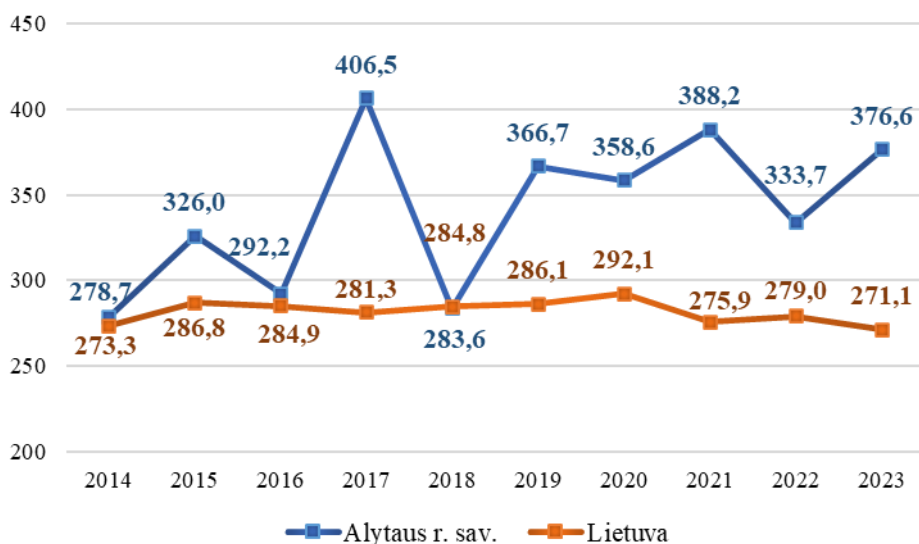
Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis 2023 m. Alytaus rajone buvo 376,6 atv./100 000 gyv., (Lietuvoje – 271,1 atv./100 000 gyv.), lyginant su ankstesniais metais šis rodiklis šiek tiek padidėjo (2022 m. – 333,7 atv./ 100 000 gyv.). Didesnis nei Lietuvos vidurkis buvo mirtingumas nuo skrandžio, kasos ir priešinės liaukos vėžio (10 pav.).

10 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų pagal rūšį (atv./100 000 gyv.) Alytaus r. sav. ir Lietuvoje 2023 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Nuo 2014 m. mirtingumo dėl piktybinių navikų tendencija Alytaus rajone yra dinamiška, priešingai nei stebima šalyje. Didžiausias mirtingumas fiksuotas 2017 metais, mažiausias – 2014 metais (10 pav.).

10 pav. Mirtingumo nuo piktybinių navikų dinamika 2014–2023 m. Alytaus rajone ir Lietuvoje (atv./100 000 gyv.)

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2024 M. MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

2024 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos tyrime dalyvavo 299 Alytaus r. sav. 5, 7, 9 klasių mokiniai (Lietuvoje – 3 483 mokiniai). Tyrimas atliktas vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvenenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika. Mokinių apklausai naudotas su Sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas.

Žemiau pateiktoje ataskaitoje pateikiami mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos pagrindiniai stebėsenos rodikliai, kurie suskirstyti į keturias grupes (2 lentelė):

- sveikatos vertinimas, laimingumas;
- sveikatos elgsena;
- rizikingas elgesys;
- saugumas.

2 lentelėje pateikti savivaldybės ir Lietuvos rodiklio reikšmės (išreikštos procentais). Savivaldybės rodiklio reikšmė lyginama su ankstesniame tyrime gauta reikšme (2020 m.). Rodyklės kryptis nurodo rodiklio didėjimą arba mažėjimą bei spalvomis pavaizduoti gerėjimą arba blogėjimą greta rodiklio (žalia spalva vaizduojamas

situacijos gerėjimas, raudona – blogėjimas, geltona – pokyčio nėra)

2 lentelė. 2024 m. Alytaus rajono savivaldybės ir Lietuvos mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos rodiklių profilis

RODIKLIO PAVADINIMAS	Alytaus r. sav.	Lietuva	Savivaldybės/Lietuvos santykis
Subjektyvus savo sveikatos ir laimingumo vertinimas			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	↓ 69,6	65,4	1,06
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	↓ 72,2	71,7	1,01
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	↑ 49,5	45,1	1,10
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 12 mėn. patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	↑ 24,7	24,2	1,02
Sveikatos elgsena			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinais ar sportuoja bent 60 min. (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	↑ 37,1	39,6	0,94
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	↓ 30,4	39,1	0,78
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių),	↑ 31,1	33,9	0,92

dalis (proc.)			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	↑ 26,8	32,6	0,82
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	↓ 16,1	18,4	0,88
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	↓ 13,0	9,3	1,40
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	↑ 49,5	60,6	0,82
Rizikingas elgesys			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	↑ 19,1	13,6	1,40
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	↓ 24,4	19,5	1,25
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	↑ 31,4	26,9	1,17
Saugumas			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	↓ 21,4	17,0	1,26

IŠVADOS

1. Pagrindinės Alytaus rajono gyventojų sergamumo priežastys – kraujotakos, kvėpavimo ir endokrininės sistemos ligos. Vyraujančios mirties priežastys – širdies ir kraujagyslių sistemos ligos ir piktybiniai navikai.

2. Analizuojamoje savivaldybėje mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis buvo didžiausias šalyje ir daugiau nei tris kartus viršijo Lietuvos vidurkį (mirė 20 asmenų).

3. Bandymų žudyti skaičius tenkantis 100 000 Alytaus rajono gyventojų buvo trečias didžiausias Lietuvoje.

4. Aktuali savivaldybės problema – aukšti mirtingumo nuo piktybinių navikų rodikliai. 2023 m. daugiausiai mirusiųjų (37 proc.) buvo dėl leukemijos ir limfomos bei gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių vėžio. Mirties atvejai dažniau fiksuoti vyrams nei moterims (atitinkamai 69 proc. vyrų, .

5. Alytaus rajono mirtingumo rodiklis dėl atsitiktinių paskendimų viršijo Lietuvos vidurkį beveik 3 kartus, 2022 m. paskendo 3 asmenys.

4. Daugiau nei trečdalis (39 proc.) analizuotų visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių Alytaus rajone pateko tarp 10 Lietuvos savivaldybių, kuriose stebimi rodikliai rodė geriausią situaciją (neviršijo Lietuvos vidurkio).

5.

REKOMENDACIJOS

Ataskaitos rekomendacijos orientuotos į prioritetines Alytaus rajono gyventojų problemas, stiprinant lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją bei efektyvinant prevencinių programų vykdymo apimtis. 1. Vietos savivaldos politikams skirtos rekomendacijos. 1.1. Skatinti glaudesnį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, gerinant asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą savivaldybės gydymo įstaigose. 1.2. Skirti daugiau dėmesio ir skatinamųjų priemonių siekiant pritraukti labiausiai trūkstamų specialybių gydytojus dirbti Alytaus rajono savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigose. 1.3. Kelti specialistų, dalyvaujančių sveikatinimo veikloje, kvalifikaciją sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais.

2. Specialistams skirtos rekomendacijos. 2.1. Didinti gyventojų raštingumą užkrečiamųjų ligų temomis, skleidžiant mokslu pagrįstą informaciją apie ligų priežastis, pasekmes ir prevenciją. 2.2. Ugdyti sveikos gyvensenos ir asmens higienos įgūdžius. 2.3. Stiprinti viešąją komunikaciją imunoprofilaktikos klausimais, siekiant didinti imunizacijos apimtis ir mažinti susirgimų skaičių. 2.4. Didinti gyventojų dalyvavimo širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos ir ankstyvosios diagnostikos programose apimtis. 2.5. Plačiau taikyti organizuoto informavimo apie dalyvavimą prevencinėse programose būdus. Siekti aukštesnių profilaktinių patikrų rezultatų. 2.6. Aktyviai vykdyti širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės asmenims stiprinimo programą. 2.7. Didinti gyventojų informuotumą pirmosios pagalbos teikimo temomis, organizuojant savalaikius mokymus tikslinių grupių asmenims. 2.8. Organizuoti plaukimo ir saugaus elgesio vandenyje pamokas pradinių kasių moksleiviams.

3. Gyventojams ir bendruomeninėms organizacijoms skirtos rekomendacijos. 3.1. Reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis savo sveikatą. 3.2. Aktyviai dalyvauti valstybės finansuojamose prevencinėse programose. 3.3. Propaguoti sveiką gyvenimo būdą: rinktis sveikatai palankius maisto produktus, atsisakyti žalingų įpročių, būti fiziškai aktyviems.